

Mikko Järvikangas

Hätähuuto Virosta

Viron vapaussota suomalaisessa lehdistössä vuosina 1918- 1920

Kandidaatintutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2020

Sisällysluettelo

1. Johdanto
  - 1.1. Tutkimuskysymys ja rajaus
  - 1.2. Aiempi tutkimus aiheesta ja tutkimuskirjallisuus
2. Taustojen tarkastelua
  - 2.1. Viron tilanne
  - 2.2. Suomen tilanne
  - 2.3. Poliittinen tilanne Suomessa
    - 2.3.1. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
    - 2.3.2. Kansallinen Kokoomus
3. Aineiston esittely ja käsittelyä
  - 3.1. Uutisointia Viron vapaussodan alusta ja Suomen avun järjestämisestä
    - 3.1.1. *Uusi Suometar/ Uusi Suomi*
    - 3.1.2. *Suomen Sosialidemokraatti*
    - 3.1.3. Yhteenveto *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen* uutisoinneista.
  - 3.2. Uutisointia suomalaisista vapaaehtoisista
    - 3.2.1. *Uusi Suometar/ Uusi Suomi*
    - 3.2.2. *Suomen Sosialidemokraatti*
    - 3.2.3. Yhteenveto *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen* uutisoinneista.
  - 3.3. Uutisointia Viron vapaussodan loppupuolelta ja Tarton rauhasta
    - 3.3.1. *Uusi Suomi*
    - 3.3.2. *Suomen Sosialidemokraatti*
    - 3.3.3. Yhteenveto *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen* uutisoinneista.
4. Päätäntö
5. Lähdeluettelo

1. Johdanto

Kandidaatintutkielmani aiheena on suomalaisen lehdistön suhtautuminen Viron vapaussotaan vuosina 1918- 1920. Tämän konfliktin näkyvyys Suomen lehdistössä oli merkittävää, sillä Suomesta lähti vapaaehtoisjoukko Viroon auttamaan “veljeskansaa” Neuvosto-Venäjän hyökkäystä vastaan. Myös Viron läheinen sijainti ja pitkät historialliset ja kulttuuriset suhteet vaikuttivat uutisointiin. Uutisointiin kuitenkin heijastuivat poliittiset erimielisyydet suomalaisen oikeiston ja vasemmiston välillä.

Lähteinä tutkimuksessani aion käyttää kahta eri tuohon aikaan ilmestynyttä lehteä.

Ensimmäinen näistä on kansallisesti ilmestynyt Kokoomuksen pää-äänenkannattaja *Uusi Suomi* ja sitä edeltänyt *Suometar*. Toinen lehteni on SDP:n pää-äänenkannattajana toiminut *Suomen Sosialidemokraatti*- lehti. Aikarajaus tälle tutkimukselle on Viron vapaussodan alkamispäivästä 28.11.1918 aina Tarton rauhan allekirjoittamista seuranneeseen päivään, jolloin rauhasta on uutisoitu eli 3.2.1920.

1.1. Tutkimuskysymys ja rajaus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on vertailla *Suomen Sosialidemokraatti*- lehteä ja *Uusi Suomi*- lehteä keskenään selvittäen, miten nämä aatteellisesti erilaisten puolueiden lehdet suhtautuvat Virossa käytyyn sotaan, ja kuinka eri mielipiteet näkyvät teksteissä ja uutisoinnissa. Aion käyttää tässä työssä vertailevaa tutkimusta, selvittääkseen lehtien uutisoinnin välisiä eroja. Kuinka lehdet uutisoivat Viron tapahtumista ja eroavatko ne paljon toisistaan? Miten suomalaisvapaaehtoisista uutisoitiin, vai uutisoidaanko ollenkaan? Mitä lehdet mainitsivat tai jättivät mainitsematta? Koska *Uusi Suomi* edustaa porvarillista näkökulmaa, voivat Viroa koskevat kirjoitukset olla hyvinkin erilaisia verrattuna sosialistiseen *Suomen Sosialidemokraattiin*.

Käsittelen siis tätä lehtien uutisointia konfliktista laajemmassa katsannossa, enkä esimerkiksi pelkästään Suomesta lähetettyjen vapaaehtoisten uutisoinnin tarkastelussa. Koska tämä konflikti on hyvinkin laaja, rajaan tämän katsannon koskemaan kolmea eri aihetta. Ensimmäinen aihe keskittyy vertailemaan uutisointia lehtien välillä Viron vapaussodan alussa, ja miten lehdet uutisoivat Suomen avun järjestämisestä Virolle. Toinen aihe jota

käsittelen liittyä uutisointiin suomalaisista vapaaehtoisista ja heidän toiminnastaan. Viimeinen aihe jota, käsittelen tässä työssä, on Viron ja Neuvosto-Venäjän rauhanneuvotteluista ja Tarton rauhaan liittyvästä uutisoinnista lehdistössä.

1.2. Aiempi tutkimus aiheesta ja tutkimuskirjallisuus

Aikaisempaa tutkimusta tästä samaisesta pää-äänenkannattajien suhtautumisesta Viron vapaussotaan löytyy jonkin verran, mutta ne keskittyvät joko suomalaiseen vapaaehtoisjoukkoon liittyvään uutisointiin, tai sitten tietyn puolueen lehtien uutisointiin Virossa. Mikko Hakalan 1999 vuoden pro- gradu: *Bolševistinen Viro uhkana Suomelle, kansanvallalle ja heimoveljille: pää-äänenkannattajien suhtautuminen suomalaisiin vapaaehtoisiiin ja heidän Viroon lähettämiseensä 1918-1919*, käsittelee puoluelehdistön suhtautumista suomalaisiin vapaaehtoisiiin. Tässä teoksessa on käytetty monia puolueiden pää-äänenkannattajia, *Helsingin Sanomia*, *Hufvudstadsbladetia*, *Ilkkaa* ja myöskin *Uutta Suomea* sekä *Suomen Sosialidemokraattia*. Teos on hyvin laaja kuvaus vapaaehtoisiiin kohdistuneesta uutisoinnista monissa eri lehdistössä, ja siksi teoksessa ei käsitellä Viron sisällissotaa kuin vain vapaaehtoisten kautta.

Juuso Ylösen 2009 julkaisema pro gradu- tutkielma: *Suomen lehdistön suhtautuminen suomalaisvapaaehtoisien toimintaan Viron vapaussodassa 1918 – 1919*, käsittelee myös lehdistön uutisointia Suomen vapaaehtoisista Virossa. Tässä teoksessa on käytetty myös *Suomen Sosialidemokraattia*, *Helsingin Sanomia*, *Hufvudstadsbladetia* ja *Kouvolan Sanomia*. Lehdistön suhtautumisesta ”Pohjan poikiin,” eli Suomen vapaaehtoisjoukkoon, on tutkimusta paljonkin, mutta näissä tutkimuksissa keskitytään pelkästään vapaaehtoisiiin ja heidän toimintansa seuraamiseen lehdistössä.

Leina Taunilan pro- gradu vuodelta 1996 *"Kun weli on wainon alla, on waara myös omamme" : idealistisen ja realistisen linjan heijastuminen kokoomuslehtien Viron-poliittiseen kirjoitteluun 1918-1922*, keskittyy *Uuden Suomen*, Viipurin *Karjala* lehden ja Turun *Uusi Aura* lehden uutisointiin ja eroihin mitä lehtien välillä esiintyy. Kaikki nämä lehdet olivat

Kokoomustaustaisia, ja niistä näkyy heimohenkisyys Viroa kohti etenkin vapaussodan aikana.¹

Tälle aiheelle hyödyllistä tutkimuskirjallisuutta on esimerkiksi Seppo Zetterbergin 2018 julkaisema teos: *Viro ja Suomi: 1917- 1920*, joka kertoo maiden välisistä “aaltoilevista” suhteista 1917 vuoden alusta, aina vuoteen 1920, jolloin Suomi tunnusti Viron itsenäisyyden *de jure* (lakiin perustuen) 7.6.² Myös Mirko Harjulan teos: *Viro 1914-1922 : maailmansota, vallankumoukset, itsenäistyminen ja vapaussota*, on hyvin tarkka kuvaus Viron oloista ennen ensimmäistä maailmansotaan, aina vuoteen 1922 asti.

2. Taustojen tarkastelua

2.1. Viron tilanne

Ensimmäiseen maailmansotaan asti Viro oli osa Venäjää, joka kävi sotaa Saksaa ja keskusvaltoja vastaan vuosina 1914-1918. Lokakuun vallankumouksessa valtaan tullut Venäjän bolševikki- hallitus, oli neuvotellut rauhasta Saksan kanssa joulukuusta 1917 asti, mutta neuvostovenäläiset pyrkivät pitkittämään neuvotteluita, odottaen mahdollista keskusvaltojen tappiota länsivalloille.³ Saksan johto kuitenkin kyllästyi venäläisten pitkitykseen, ja antoi viikon aikaa rauhan solmimiseen. Sodan kuitenkin jatkuessa, saksalaiset aloittivat 18. helmikuuta 1918 yleisen hyökkäyksen itärintamalla, pakottaakseen Venäjän bolševikki- hallituksen tekemään rauhan.⁴

Laillisuutta tälle hyökkäykselle Saksa haki baltiansaksalaisten avunpyynnöstä, jossa he pyysivät apua Saksalta Neuvosto-Venäjää ja virolaisia bolševikkeja vastaan.⁵ Virossa oltiin tietoisia Saksan hyökkäysaikeista, ja maan poliittiset tahot alkoivat suunnittelemaan itsenäisyyden julistamista, joka lopulta tapahtui 24 helmikuuta 1918, jolloin Viro julistautui itsenäiseksi Venäjästä.⁶ Saksa ei kuitenkaan tunnustanut Viron itsenäisyyttä, vaan miehitti Viron alueen. Lopulta Venäjä ja Saksa allekirjoittivat Brestissä 3. maaliskuuta rauhan, jossa

---

¹ Taunila, 1996, s.1

² Zetterberg, 2018, s.358

³ Harjula, 2009, s.85

⁴ Harjula, 2009, s.85- 86

⁵ Harjula, 2009, s.85

⁶ Harjula, 2009, s.91

Venäjä tunnusti muun muassa Saksan hallinnan Virossa.⁷ Saksan miehityksen aikana virolaistoimijoita sorrettiin, ja muun muassa Viron armeija ja väliaikaisen hallituksen toiminta lakkautettiin baltiansaksalaisten tahdosta.⁸

Saksalaisvalta Virossa päättyi marraskuussa 1918, Saksan hävittyä ensimmäisessä maailmansodassa, jolloin Viron väliaikainen hallitus palasi valtaan 11. marraskuuta.⁹ Saksan hävittyä, Venäjän neuvostohallitus päätti mitätöidä Saksan kanssa tehdyn rauhansopimuksen ja aloitti hyökkäyksen Viroon 27. marraskuuta 1918.¹⁰ Aluksi Neuvosto- Venäjä onnistui valtaamaan itäisen Viron, johtuen juuri perustettujen virolaisjoukkojen vähyydestä ja epäjärjestyksestä. Viron väliaikainen hallitus oli pyrkinyt etsimään liittolaisia Neuvosto-Venäjiä vastaan, ja Iso- Britannia ja Suomi päättivätkin auttaa Viroa. Suomi lähetti noin 3700 miehen vapaaehtoisjoukon¹¹ ja Iso- Britannia laivasto-osaston, sekä merkittävää materiaalista apua.¹² Viron armeija vahvistui ulkomaisen avun myötä, ja onnistui pysäyttämään Neuvosto-Venäjän etenemisen, ja aloitti tammikuussa 1919 vastahyökkäyksen. Kevään aikana virolaiset onnistuivat valtaamaan alueensa takaisin bolševikeilta .¹³ Lyhyen neuvostomiehityksen aikana vallatuilla alueilla esiintyi punaista terroria, jonka aikana valkoisia virolaisia teloitettiin noin 450-650 ihmistä.¹⁴ Viron valkoinen puoli syyllistyi myös terroriin, joka oli kuitenkin punaista terroria vähäisempää, sillä eri lähteiden perusteella valkoiset teloittivat noin 214-363 ihmistä.¹⁵

Viron armeija jatkoi kuitenkin hyökkäystä rajojen ulkopuolelle kohti Inkeriä ja Pihkova. Samaan aikaan virolaisjoukot etenivät etelässä Latviaan, jonka hallitus oli pyytänyt apua taistelussa Neuvosto-Venäjiä vastaan.¹⁶ Latviassa virolaisjoukot kohtasivat baltiansaksalaisen Landeswehrin armeijan, joka taisteli myös bolševikkeja vastaan. Landeswehrin tarkoitus oli jatkaa etenemistään pohjoiseen kohti Viroa, ja mahdollisesti miehittää Viro baltiansaksalaisten aseman turvaamiseksi Virossa ja Latviassa. Joukkojen välillä käytiin

---

⁷ Harjula, 2009, s.93

⁸ Harjula, 2009, s.96

⁹ Harjula, 2009, s.114

¹⁰ Harjula, 2009, s.119- 120

¹¹ Harjula, 2009, s.176

¹² Harjula, 2009, s.179

¹³ Kasekamp, 2010, s.102

¹⁴ Harjula, 2009, s.151

¹⁵ Harjula, 2009, s.152

¹⁶ Harjula, 2009, s.181

monia taisteluita, ja lopulta virolaisjoukot voittivat merkittävän taistelun Cēsisissä kesäkuussa 1919.¹⁷ Virolaiset olisivat halunneet jatkaa etenemistä, mutta ympäröivät kielsivät etenemisen, jolloin Viro ja baltiansaksalaiset tekivät aselevon.¹⁸

Viimeinen vaihe sodassa käytiin syksyllä 1919, jolloin neuvostojoukot onnistuivat vastahyökkäyksellä saavuttamaan Narvan, jossa käytiin sodan viimeiset raskaat taistelut marras- joulukuussa. Tämän jälkeen Viro ja Neuvosto-Venäjä solmivat Tarton rauhan, jossa Neuvosto-Venäjä ja Viro tunnustivat toisensa.¹⁹

2.2. Suomen tilanne

Suomi itsenäistyi Venäjältä 6. joulukuuta 1917, johtuen Venäjän sekasortoisesta tilanteesta. Poliittinen tilanne Suomessa oli ollut jo vuoden 1917 alusta alkaen hyvin epävakaa, johtuen erilaisista lakoista ja mellakoista, jotka lopulta kulminoituivat marraskuun yleislakkoon ja sitä seuranneisiin väkivaltaisuuksiin.²⁰ Monien eri vaiheiden jälkeen tilanne eskaloitui sisällissodaksi, joka alkoi 27.1.1918. Punaista puolta tuki Neuvosto-Venäjä ja valkoisia taas Saksa. Punaisten ja valkoisten välinen sisällissota päättyi 15. toukokuuta valkoisen puolen voittoon, Saksasta saapuneiden jääkärijoukon ja keisarillisen armeijan avustuksella. Itse taisteluissa kaatui noin 3200 valkoista ja 3500 punaista, mutta kummankin puolen harjoittama terrori vaati noin 30 000 henkeä, joista 25 000 oli punaisia.²¹ Sisällissota ja etenkin kummankin puolen harjoittama terrori, jätti syvät haavat kansakuntaan, joka oli tämän jälkeen vieläkin jakautuneempi, mitä ennen sotaa.²²

Valkoisen Suomen ja Neuvosto-Venäjän suhteet olivat sisällissodan aikana, ja sen jälkeen huonot, liittyen osittain ideologisiin seikkoihin, sekä Neuvosto-Venäjän tukeen punaisille sisällissodassa. Myös kysymys Itä-Karjalasta ja sen hallinnasta huononsi maiden välejä. Huhtikuussa 1919 suomalainen vapaaehtoinen retkikunta tunkeutui Aunuksen Karjalaan edeten aina Syvärille asti, kunnes retkikunta joutui perääntymään takaisin Suomeen kesäkuun

---

¹⁷ Kasekamp, 2009, s.102

¹⁸ Kasekamp, 2009, s.102

¹⁹ Kasekamp, 2009, s.103- 104

²⁰ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.100

²¹ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.110

²² Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.117

lopulla, johtuen Puna-armeijan kovasta vastarinnasta.²³ Lisäksi Suomessa oli keskusteluita Mannerheimin johdolla Pietarin valtaamisesta Venäjän bolševikeilta, mutta tätä ei kuitenkaan tapahtunut, liittyen länsivaltojen vähäiseen tukeen.²⁴

Kun marraskuussa 1918 Neuvosto- Venäjän joukot hyökkäsivät Viroon, Suomessa nähtiin Viron avustaminen tärkeänä tehtävänä. Ensinnäkin maan läheisyyden takia Suomessa pelättiin bolševismin leviämistä Suomeen Viron kautta.²⁵ Avustamiseen saattoi myös vaikuttaa Suomen tarve saada tunnustusta itsenäisyydelle länsivaltojen piirissä. Koska Iso-Britannia taisteli tuolloin Venäjän bolševikkeja vastaan, näki Suomi Viron auttamisen tilaisuutena ajaa Ison- Britannia intressejä, joka voisi taas vastavuoroisesti parantaa Suomen itsenäisyyden tunnustamista länsivaltojen keskuudessa.²⁶ Mannerheim halusi näyttää Isolle-Britannialle että Suomi taisteli bolševismia vastaan, ja olisi täten tunnustamisen arvoinen.²⁷ Avustaminen sai laajaa kannatusta Suomen poliittisissa piireissä, aina Suomen sosialidemokraatteja myöten.

Suomessa perustettiin 27. marraskuuta 1918 Viron Avustamisen Päätoimikunta, jota johti Kansallisen Kokoomuspuolueen kansanedustaja Oskar Wilhelm Louhivuori.²⁸

Avustustoiminnan johtokuntaan valittiin jokaisesta puolueesta kolme henkilöä. VAP:n tarkoituksena oli kerätä yhteen Viroa auttavat henkilöt, ja järjestää apua Viroon. VAP:n avustuksella Suomi lähetti Viroon noin 3700 miehen vapaaehtoisjoukon joulukuun 1918 lopulla. Marko Harjulan kertoo teoksessaan: *Viro 1914-1922*, että suomalaisten osallistuminen Viron vapaussotaan mahdollisesti jopa pelasti Viron hallituksen.²⁹

Suomalaisjoukot pysähtyivät Viron ulkorajoille sovitusti. Pakollinen paikallaanolo johti joukon keskuudessa lisääntyneeseen tyytymättömyyteen ja kurittomuuteen³⁰, ja jopa “rosvoiluun”.³¹ Lopulta edellä mainitut tekijät nopeuttivat joukkojen palaamista takaisin Suomeen 22. maaliskuuta 1919.³²

---

²³ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.119

²⁴ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.119-120

²⁵ Hakala, 1999, s.14

²⁶ Hakala, 1999, s.13

²⁷ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.127

²⁸ Zetterberg, 2018, s.190-191

²⁹ Hakala, 1999, s.176

³⁰ Zetterberg, 2018, s. 213-214

³¹ Hakala, 199, s.176

³² Zetterberg, 2018, s. 213-214

2.3. Poliittinen tilanne Suomessa

2.3.1. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Suomen sosialidemokraattisen puolueen jäsenistöä oli ottanut osaa sisällissotaan punaisten puolella, ja toimineet myös punaisten johtotehtävissä. Puolueen maltilliset sosialidemokraatit vastustivat kuitenkin kapinaa, ja pitivät sitä virheenä, koska se oli tehty kansan valitsemaa eduskuntaa vastaan.³³ Puolue jakautui kahtia sisällissodan jälkeen, sillä Venäjälle paenneet kapinan johtohahmot perustivat Suomen kommunistisen puolueen Otto-Ville Kuusisen ja Kullervo Mannerin johdolla. SDP:n tilanne oli haastava sisällissodan takia ja heti sen jälkeen, sillä puolueen vuoden 1917 vaaleissa valituista 92 kansanedustajasta noin 40 oli paennut Venäjälle ja 50 oli joutunut valkoisten vangitsemaksi.³⁴ Vain muutama SDP:n kansanedustajan, jotka olivat onnistuneet pysymään erossa kapinasta ja tuominneet sen, annettiin osallistua sisällissodan jälkeiseen “tynkäeduskuntaan”. Puolueen toiminta elpyi kuitenkin nopeasti 1918 lopulla, ja puolueen johtoon valittiin Väinö Tanner.³⁵ Suomessa järjestettiin eduskuntavaalit maaliskuun alussa 1919 ja SDP nousi Suomen suurimmaksi puolueeksi, vaikkakin puolue jäi hallituksen ulkopuolelle.³⁶

SDP suhtautuminen Virossa käytyyn sotaan oli ongelmallinen. Esimerkiksi SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtajan Anton Kotosen mukaan, Suomen porvarilliset sortivat Suomen työväenluokkaa, jonka haavat vuotavat vieläkin verta, joten yhteistoiminta “porvarillisten” kanssa Viron auttamiseksi olisi mahdotonta.³⁷ SDP:ssä toimivaa Hannes Ryömää ehdotettiin kahden muun SDP:n kansanedustajan ohella VAP:n toimikunnan johtoon, mutta he kieltäytyivät, sillä esimerkiksi Ryömä pelkäsi, että Viroon lähetettäisiin niitä samoja “rikollisia aineksia”, joita oli esiintynyt sisällissodassakin.³⁸ Vaikkakin sosialidemokraattien suhtautuminen Viron avustamiseen oli pidättyväinen, antoi puolueen johto hiljaisen suostumuksen Viron avustamiselle.³⁹

---

³³ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.116

³⁴ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.112

³⁵ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.124

³⁶ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.125- 126

³⁷ Zetterberg, 2018, s.191.192

³⁸ Zetterberg, 2018, s.190-191

³⁹ Taunila, 1996, s.19

2.4. Kansallinen Kokoomus

Suomen Kansallinen Kokoomus perustettiin 9. joulukuuta 1918, ja tämän puolueen jäseniksi liittyi Suomalaisen puolueen monarkiaa kannattaneet, Nuorsuomalaisen puolueen ja Kansanpuolueen jäsenistöä.⁴⁰ Puolueen jäsenistöön kuuluneilla oli monia erilaisia aatteita ja ideologioita, mutta puoluetta yhdisti kuitenkin konservatiivisuus. Puolueen keskeinen tavoite Suomen itsenäisyyden alussa, oli sisällissodan lopputuloksen turvaaminen, mutta myös monarkian ja lujan hallitusvallan toteuttaminen.⁴¹

Suomalainen oikeisto Kokoomuksen ohella suhtautui myönteisesti Viron avustamiseen Neuvosto-Venäjää vastaan. Juuso Ylösen pro gradu- tutkielmassa mainitaan, että Suomen porvarillisissa piireissä pidettiin tärkeänä bolševismien torjumista Virossa, jotta Suomenlahden eteläinen ranta olisi Suomelle ystävällismielisen valtion hallinnassa.⁴² Lopulta kokoomuslaisen Lauri Ingmanin hallitus antoi luvan vapaaehtoisten värväämiseen Viroon. Ingmanin ajattelun taustalla oli sama strateginen ja suurpoliittinen laskelmointi, jossa Viron avustaminen olisi Ison- Britannian intressissä ja auttaisi Suomen kaipaamaa itsenäisyyden tunnustamista.⁴³

3. Aineiston esittely ja käsittelyä

Tutkimuksen tarkoituksena on vertailla *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomen* uutisointia Viron vapaussodasta keskenään. Samalla pyrin vertailemaan havaintojani aiempiin tutkimuksiin aiheesta. Valitsin aiheen laajuuden vuoksi kolme eri aihetta, ja aion vertailla lehtien kirjoituksia näistä aiheista. Ensimmäinen aihe on uutisointi Viron vapaussodan alkamisesta ja Suomen avun järjestämisestä Viroon. Toinen vertaileva aihe on suomalaiset vapaaehtoiset, ja heihin liittyvä uutisointi Virossa. Kolmas ja viimeinen aihe on uutisointi Viron vapaussodan lopusta ja Tarton rauhasta.

Ensimmäinen lehti, jota tarkastelen tässä työssä, on *Uusi Suometar* ja sitä seurannut *Uusi Suomi*. *Uusi Suometar* oli 1869 perustettu konservatiivinen jungfennomaaninen lehti⁴⁴, joka

---

⁴⁰ Taunila, 1996, s.1

⁴¹ Salokangas & Tommila, 1988, s.116

⁴² Ylönen, 2009, s.6

⁴³ Taunila, 18, s.18

⁴⁴ Salokangas & Tommila, 1988, s.60

ajoi suomenkielisten asemaa ja sen parantamista. *Uusi Suometar* -lehti muuttui kuitenkin *Uudeksi Suomeksi* vuoden 1919 alusta alkaen. *Uusi Suomi* syntyi *Uuden Suomettaren* ja *Uuden päivän* yhdistyessä 1.1.1919, ja lehden päätoimittajana jatkoi *Uuden Suomettaren* aikainen päätoimittaja A. H. Virkkunen.⁴⁵ *Uusi Suomi* toimi Kokoomuspuolueen pää-äänenkannattajana, ja pyrki välittämään puolueen näkökantoja. Lehden levikki oli vuonna 1919 noin 30 000 lehteä.⁴⁶

Toinen lehti, jota tarkastelen, on Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen pää-äänenkannattaja *Suomen Sosialidemokraatti* -lehti. Ennen tätä lehteä, SDP:n puoluelehtenä toimi 1895 perustettu *Työmies*-lehti, jonka toiminta loppui/lopetettiin sisällissodan päättyessä. SDP julkaisi 6.5.1918 puheenjohtaja Väinö Tannerin johdolla ensimmäisen numeron *Suomen Sosialidemokraattista*, vaikka sen vakituinen ilmestyminen mahdollistui vasta syyskuusta 1918.⁴⁷ Lehti jatkoi edeltäjänsä tavoin työväenaatteen tukemista, ja samalla se myös arvosteli bolševismia, valkoisten terroria ja Suomen monarkia hanketta.⁴⁸ Lehden levikki vuonna 1919 oli noin 56 500 lehteä.⁴⁹

3.1. Uutisointia Viron vapaussodan alusta ja Suomen avun järjestämisestä

3.1.1. *Uusi Suometar/ Uusi Suomi*

Uudessa Suomettaressa sekä *Uudessa Suomessa* uutisointi Viirasta ja sen tapahtumista, on hyvin virolaismyönteistä ja myös heimohenkistä. US:n uutisointi on selvästi bolševismia ja Neuvosto-Venäjästä vastustavaa. Uutisointi Viron tapahtumista koostuu paljolti, muun muassa melko neutraaleista Suomen Tietotoimiston ja mahdollisesti muiden lehtien uutisten lainaamisesta. Uusi Suomi lainaa monesti virolaisia ja neuvostovenäläisiä lehtiä, joista selviää kunkin puolen omat näkemykset sodasta.

---

⁴⁵ Taunila, 1996, s.2

⁴⁶ Hakala, 1999, s.7

⁴⁷ Hentilä & Jussila & Nevakivi, 1999, s.123

⁴⁸ Salokangas & Tommila, 1999, s.147

⁴⁹ Hakala, 1999, s.7

Sodan alussa *Uusi Suomi/ Uusi Suometar* on pääasiassa muiden lehtien uutisoinnin ja Viron pääesikunnan tiedotteiden tietojen varassa, mutta tilanne kuitenkin muuttui, kun Suomesta lähti vapaaehtoisjoukko Viroon. Tällöin *Uusi Suomi* lähetti erikois kirjeenvaihtajan seuraamaan vapaaehtoisten ja virolaisten taistelua Neuvosto- Venäjää vastaan. *Uusi Suomi* pyrki myös uutisoinnissaan ja kirjoituksissaan tuomaan esille Neuvosto-Venäjän tekemiä hirmutekoja Virossa. Tämä eroaa *Suomen Sosialidemokraattisen* lehden kirjoituksista, sillä *Uusi Suomi* uutisoi enemmän Virossa tapahtuneista “punaisista hirmutöistä”.

Ensimmäinen US:n uutinen liittyen Viron vapaussotaan on sodan viralliselta alkamispäivältä 28. marraskuuta 1918. Uutinen on neutraalin sävyinen, jossa Viron hallitus pyytää Englannilta apua Neuvosto-Venäjän hyökkäystä vastaan.⁵⁰ Seuraava US:n uutinen Viron tilanteesta on 30.11 päivältä, jossa lehti ilmoittaa otsikolla: “Huonoja uutisia Virosta”, että Narva on joutunut bolševikkien käsiin.⁵¹ Tekstin sävy on Neuvosto-Venäjän vastainen, sillä tekstissä mainitaan, kuinka Narvan joukot ovat joutuivat “katalan hyökkäyksen” kohteeksi, kun bolševikit laskivat 2000 miestä maihin laivoista, jotka olivat Ruotsin lipun alla. Lisäksi tekstissä mainitaan, kuinka Narva joutui bolševikkien hirmuvaltaan.

Seuraava merkittävä kirjoitus on “L. K” nimikirjaimilla esiintyvä kirjoittaja *Uudessa Suomettaressa* 11.12, otsikolla: “Veljeskansamme hätä”.⁵² Teksti on lehden ensimmäinen merkittävästi kantaa ottava mielipidekirjoitus Viron vapaussodasta. Tekstissä kirjoittaja osoittaa selvää sympatiaa Viroa kohtaan, sillä siinä käydään läpi Viron “sorrettua” historiaa. Kirjoittaja kuvailee, kuinka venäläiset ja niihin liittyneet virolaiset “maankavaltaja-bolshevikit” uhkaavat nyt Viroa. Kirjoittaja myös sanoo, että jos apu kielletään merentakaiselta veljeskansaltamme, niin se olisi kansallinen häpeä. Kirjoittaja vielä kysyy: Missä ovat he rohkeat miehet, jotka riensivät turvaamaan Suomen vapautta?” Lopuksi kirjoittaja lausuu että: jos meillä on intoa ja rakkautta, raivaa se tieltään ne kaikki muodolliset esteet, joita meillä mahdollisesti on. Tällä viimeisellä lauseella kirjoittaja todennäköisesti tarkoittaa niitä esteitä, mitä Suomella oli tuolloin, ettei se voinut lähettää suoraan omaa

---

⁵⁰ *Uusi Suometar*, 28.11.1918, nro 253, s. 9

⁵¹ *Uusi Suometar*, 30.11.1918, nro 255, s. 4

⁵² *Uusi Suometar*, 11.12.1918, nro 266, s. 7

armeijaansa Viroon, vaan pystyi ennemminkin lähettämään vapaaehtoisia. Tämä teksti on hyvä osoitus *Uusi Suomettarelaisesta/ Uusi Suomalaisesta* mielipidekirjoituksesta, sillä siinä pyritään osoittamaan Viron ja Suomen välistä heimoveljeyttä. Leila Taunilan Pro gradu-tutkielman mukaan, nimimerkki L. K viittaa todennäköisesti Tohtori Lauri Kettuseen,⁵³ jolla oli mahdollisesti sympatioita Viroa kohtaan.

Joulukuun aikana julkaistiin *Uudessa Suomettaressa* Viro myönteisiä tekstejä, joissa kehoitettiin Suomen auttamaan Viroa. Tekstit korostavat paljon Suomen ja Viron heimoveljeyttä. Yksi tällainen kirjoitus on O. V. Louhivuoren kirjoitus 15.12 otsikolla: “Viroa auttamaan!”⁵⁴. Tässä tekstissä Louhivuori lausuu, että Suomen ei tulisi kostaa Virolle sitä, minkä Ruotsi teki Suomelle tammi- helmikuussa, tarkoittaen Ruotsin auttamattomuutta Suomeen sisällissodan aikana. Hänen mukaansa Suomen tulisi auttaa Viroa, sillä Suomi on ainut, joka voisi auttaa Viroa tarpeeksi nopeasti. Tekstin lopussa Louhivuori kehottaa Suomen hallitusta auttamaan Viroa, jotta maiden välinen yhteistyö voisi tapahtua. Seppo Zetterbergin mukaan, Louhivuori suhtautui aluksi Viron auttamiseen epäilevästi, sillä hän uskoi, ettei Suomesta lähtisi miehiä Viroa auttamaan. Lopulta Louhivuori kuitenkin suostui julkaisemaan tämän kirjoituksen *Uudessa Suomettaressa*.⁵⁵

Joulukuun aikana *Uudessa Suomettaressa*, julkaistiin ilmoituksia, joissa Viron auttajia pyydettiin kokoontumaan, ja järjestämään Viron avustustoimintaa. 19.12 päiväisessä uutisessa kerrotaan, kuinka avustustoimintaa on aloitettu suunnittelemaan.⁵⁶ 22.12 julkaistussa tekstissä nimimerkillä “eräs,” arvostelee Suomen sosialisteja otsikolla: “Virossa ja meillä.”⁵⁷ SDP:n jäsenet Julius Ailio, Hannes Ryömä ja Väinö Voionmaa olivat lupautuneet avustuskomitean jäseniksi, mutta peruivat valituksi tulemisen toimikuntaan. Tekstin kirjoittaja arvostelee tätä päätöstä, ja nostaa esiin, kuinka Viron sosialistit ovat kehottaneet taisteluun vapauden puolesta bolshevismia vastaan, mutta Suomen sosialistit eivät ole valmiita siihen osallistumaan.

---

⁵³ Taunila, 1996, s.19

⁵⁴ Uusi Suometar, 15.12.1918, nro 270, s. 11

⁵⁵ Zetterberg, 2018, s.189

⁵⁶ Uusi Suometar, 19.12.1918, nro 274, s. 5

⁵⁷ Uusi Suometar, 22.12.1918, nro 277, s. 10

Myös majuri Hans Kalmin kirjoittamasta tekstistä otsikolla: “Kalmin pataljoonalaisille”, “uhkuu” intoa Viron auttamisessa.⁵⁸ Tekstissä Kalm vertaa Virossa käyvästä sotaa Suomen sisällissotaan, sanomalla: “Sama vihollinen, jonka yhdessä löimme viime talvena, uhkaa nyt hukuttaa verivirtoihin Viron veljeskansan, minun kotimaani.” Tekstissä Kalm myös kertoo, että jos tilanne jatkuu näin, tulee bolševismien uhka saavuttamaan Suomenkin. Kalm kehottaa suomalaisia miehiä lähtemään hänen mukaansa Viroa auttamaan. Teksti on hyvin “heimoveljellinen”, ja tunteikas juuri Kalmin virolaisuuden takia, sillä hän taisteli virolaisena “heimokansansa”, Suomen sisällissodassa valkoisten puolella. Nyt hän pyytää suomalaisia taistelemaan hänen kotimaansa ja suomalaisten heimokansan Viron puolesta.

3.1.2. Suomen Sosialidemokraatti

Suomen Sosialidemokraatti uutisoi Viron vapaussodasta vähemmän sodan alkupuolella, mitä *Uusi Suomi/ Uusi Suometar*, mutta ajan kuluessa lehti uutisoi Viron tapahtumista lähes päivittäin.

Suomen Sosialidemokraatissa ensimmäiset uutiset Viron sodasta on lainauksia muilta lehdistä, joiden uutisointi on pääosin neutraalia. Ensimmäinen laajempi uutinen Virossa sodan ajalta on 12.12 julkaistu teksti otsikolla: “Viron asema on hyvin vakava.” Uutinen on lainattu *Helsingin Sanomien* haastattelumalta tohtori Oskar Kallakselta, jonka mukaan tilanne Virossa on vakava, ja vain ulkomainen apu voisi pelastaa Viron.

SS julkaisi 19.12, tekstin, joka on otsikoitu: “Suomi ja Viro, Apujoukko Viroon?”⁵⁹ Tekstissä kerrotaan, kuinka apujoukon lähettämistä Virossa suunnitellaan, ja kuinka Suomen sisällissodassa palvelleita “tunnettuja johtaja voimia” olisi saatava retkikunnan johtoon. Tästä voi päätellä, että SS kannatti apuretkikunnan lähettämiseen Virossa, vaikka myöhemmissä kirjoituksissa SS kritisoikin monesti suomalaisia vapaaehtoisia.

Vapaussodan alkupuolella lehti julkaisi kaksiosaisen kirjoituksen, missä he pyrkivät selventämään omaa asennoitumistaan konfliktiin. SS julkaisi 21.12 ja 23.12 nämä kirjoitukset otsikolla: “Viron kysymys.” Ensimmäisessä kirjoituksessa lukijoille kerrottiin lyhyesti Viron

---

⁵⁸Uusi Suometar, 24.12.1918, nro 279, s. 6

⁵⁹ Suomen Sosialidemokraatti, 19.12.1918, nro 63, s. 2 “Suomi ja Viro”

yhteiskunnallisesta tilanteesta ennen sotaa.⁶⁰ Toisessa kirjoituksessa pyrittiin kuvaamaan lukijoille, kuinka Viron vapaussodan luonne on erilainen, kuin Suomen sisällissodassa, johtuen siitä, että valtaosa Viroon hyökänneistä oli joko venäläisiä tai lättejä (latvialaisia), eikä virolaisia.⁶¹ Samaisessa kirjoituksessa Suomen Sosialidemokraatti kuvaa, miten Viron vapaussota on itsenäisen, demokraattisen kansanvallan sekä toisaalta kommunistisen järjestelmän ja näin todennäköisen Venäjään liittämisen välinen taistelu. Tässä taistelussa niin Viron, kuin Suomenkin sosialidemokraatit ovat selvästi demokratian ja demokraattisen sosialismin puolella.

3.1.3. Yhteenveto *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen* uutisoineista.

Lehtien uutisoinnit erosivat sodan alkupuolella selvästi. Viron taistelut ja niiden uutisoiminen oli kummankin lehden kohdalla aluksi vähäistä. Tilanteen käyminen Virolle vielä uhkaavammaksi, kuitenkin johtaa lisääntyneeseen uutisointiin Virosta molemmissa lehdissä. *Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen* kohdalla, kirjoittelu Virosta lisääntyy merkittävästi, etenkin heimohenkinen kirjoittelu Viron avustamisesta, josta on monia eri kirjoituksia. Vastaavasti Suomen Sosialidemokraatti ei käytä tätä heimohenkeen pohjautuvaa käsitteistöä lähes ollenkaan.

Myös Viron Avustamisen Päätoimikunnan kokouksista ja niiden päätöksistä, kirjoitellaan runsaasti US:n sekä SS:n lehdissä. Kummankin lehden kanta sotaan on hyvin Viron puoleinen, ja Neuvosto-Venäjän hyökkäystä arvostellaan molemmissa lehdissä. US:n kirjoituksissa Neuvosto-Venäjää ja bolsevikkeja kuvataan monesti “ryöväreinä,” tai “roistoina” ja samalla lausutaan tämän sodan olevan taistelu ihmisyyden ja Viron kansan vapauden puolesta. Myös SS:n teksteissä Viron vapaussotaa pidetään demokraattisen järjestelmän ja kommunistisen järjestelmän välisenä kamppailuna.

Molemmat lehdet kannattavat vapaaehtoisten lähettämistä Viroon Suomesta. Etenkin US kannattaa voimakkaasti vapaaehtoisten lähettämistä, mikä selviää monista eri kirjoituksista, joissa vaaditaan vapaaehtoisten Viroon lähettämistä, kuten esimerkiksi mainitussa O. W.

---

⁶⁰ Suomen Sosialidemokraatti, 21.12.1918, nro 65, s. 5 “Wiron kysymys I”

⁶¹ Suomen Sosialidemokraatti, 23.12.1918, nro 66, s. 7 “Wiron kysymys II”

Louhivuoren kirjoituksessa. SS ilmeisesti kannattaa myös vapaaehtoisten Viroon lähettämistä, mikä selviää tekstistä: “Suomi ja Viro, Apujoukko Viroon?”⁶² Tämä on hieman mielenkiintoinen kannanotto, sillä SS kannattaa Suomen sisällissodan “johtaja voimien” lähettämistä Viroon, eli todennäköisesti juuri valkoisen puolen sotilaita ja sotilasjohtoa, joita he arvostelevat kuitenkin sodan aikana. Mikko Hakala tekee pro gradu- tutkielmassaan mielenkiintoisen havainnon liittyen tähän tekstiin, sillä hänen mukaansa SDP:n puoluekokouksessa joulukuun lopulla, olisi painotettu Suomen neutraaliutta siten, ettei Suomi sekaantuisi muiden valtioiden käymiin keskinäisiin sotiin.⁶³

3.2. Uutisointi suomalaisista vapaaehtoisista

3.2.1. *Uusi Suomi*

US Uutisoi hyvin laajasti suomalaisista vapaaehtoisista, ja heidän toimistaan Virossa. Ensimmäinen uutisointi vapaaehtoisista on 31.12 otsikolla: “Suomalaisten maihinnousu Virossa.”⁶⁴ Lehti kirjoittaa seuraavasti: “Ja nyttemmin ovat uljaat vapaaehtoisemme nousseet riemulla tervehdittyinä maihin veljesmaassamme.” Lehti jatkaa myös että “tällöin olemme mukana historiallisessa tehtävässä, jonka laajuista merkitykseltään vain harvoin pienelle kansalle suodaan, nimittäin estämässä raakalaisuutta sivistyneeseen maailmaan leviämästä.” US:n uutisointi on hyvin vapaaehtoisia ylistävää, ja kertoo monesti vapaaehtoisten taisteluista tai toiminnasta hyvin myönteisesti. US lähetti Viroon oman kirjeenvaihtajan joulukuun lopussa seuraamaan sodan tapahtumia. Hyviä esimerkkejä US:n laajasta uutisoinnista on kirjoitukset Narvan, Valkin ja Marienburg kaupunkien valtaamisesta, mihin suomalaiset vapaaehtoiset olivat ottaneet osaa. 22.1 US julkaisi monia kirjoituksia liittyen Narvan valtaamiseen.⁶⁵ Myös Valkin valloitus 12.2 sai US:n julkaisemaan pitkän kirjoituksen Valkin taisteluista.⁶⁶ 4.3 US kertoo “Pohja Poikien” Marienburgin “uljaasta” valloituksesta.⁶⁷ Tekstien sävy oli hyvin myönteistä ja innostunutta liittyen “Pohjan Poikien” toimiin taisteluissa.

---

⁶² Suomen Sosialidemokraatti, 19.12.1918, nro 63, s. 2 “Suomi ja Viro”

⁶³ Hakala, 1999, s.39

⁶⁴ Uusi Suometar, 31.12.1918, nro 283D, s. 8, “Suomalaisten maihinnousu Virossa”

⁶⁵ Uusi Suomi, 22.01.1919, nro 17, s. 8, “Narvan valloitus”

⁶⁶ Uusi Suomi, 12.02.1919, nro 35, s. 8, “Valkin valloitus”

⁶⁷ Uusi Suomi, 04.03.1919, nro 52, s. 1, “Pohjan poikain taistelut”

Uudessa Suomessa Viron vapaussota yhdistettiin monesti Suomen sisällissotaan ja punaisiin, jolloin tämä sota nähtiin monissa kirjoituksissa jatkona taistelussa bolševismia ja punaisia vastaan. Esimerkiksi Viron Avustamisen Päätoimikunnan jäsenten uutisoidussa puheessa vapaaehtoisille 5.1 otsikolla: “Suomen apu Virolle, vapaaehtoisten lähtö englantilaisilla laivoilla.” Tekstissä Viron vapaussotaa kuvattiin seuraavasti: “Vapaaehtoiset tulisivat taistelemaan Viron vapauden puolesta, Suomen turvaamiseksi etelästä uhkaavalta vaaralta ja olemaan etuvartijoita koko ihmiskuntaa idästä uhkaavaa raakalaisuutta vastaan.”⁶⁸

3.2.2. Suomen Sosialidemokraatti

SS:n uutisointi vapaaehtoisista ja heidän taisteluistaan Virossa on selvästi vähäisempää, mitä US:n uutisointi. Esimerkiksi 31.12 julkaistussa uutisessa kerrotaan lyhyesti otsikolla: “Sotilasretkikunta Viroom, ” suomalaisten vapaaehtoisten saapumisesta Viroom.⁶⁹ Esimerkiksi Narvan valloituksen kohdalla, SS oli lainannut Suomen Tietotoimiston lyhyttä uutista, jossa kerrottiin yleisesti, miten suomalaiset taistelivat virolaisten rinnalla Narvan valtauksessa.⁷⁰

SS uutisoi kuitenkin vapaaehtoisten toteuttamista ryöstöistä ja huonosta käytöksestä niin Virossa, kuin Suomessakin. SS kuvaa eräässä uutisessa, kuinka Viroom menevissä vapaaehtoisissa on “mätäaineiksia” liittyen vapaaehtoisten tekemään ryöstöön Helsingissä.⁷¹ Myös 14.1 julkaistussa uutisessa kerrotaan, kuinka Viroom lähdössä olleet vapaaehtoiset olivat “mekastaneet”, riehuneet, huutaneet ja puukkoja heilutelleet Helsingissä, ja antoivat nyt pääkaupunkilaisten tuntea, minkälaista ainesta tämä väki on.⁷² Samaisessa kirjoituksessa SS kritisoi Suomen porvarilehdistöä ja tavasta, miten nämä olivat käsitelleet tätä tapahtumaa, ja lopulta pistäneet tämän kaiken paikallisten “huligaanien” syyksi.

Suomen Sosialidemokraatin kriittinen uutisointi vapaaehtoisista “huipentui” SS:n toimitukseen lähetetystä uhkaus kirjeestä päätellen. Tekstin mukaan osa Suomen vapaaehtoisista olisi ollut lähettämässä tätä uhkaus kirjettä.⁷³ Uhkauksessa vaadittiin

---

⁶⁸ Uusi Suomi, 05.01.1919, nro 4, s. 1, “Suomen apu Virolle, vapaaehtoisten lähtö englantilaisilla laivoilla”

⁶⁹ Suomen Sosialidemokraatti, 31.12.1918, nro 71, s. 12, “Sotilasretkikunta Viroom”

⁷⁰ Suomen Sosialidemokraatti, 20.01.1919, nro 15, s. 4, “Wiron puolustussota”

⁷¹ Suomen Sosialidemokraatti, 24.01.1919, nro 19, s. 2, “Wiroon menevissä vapaaehtoisissa mätäaineiksia”

⁷² Suomen Sosialidemokraatti, 20.01.1919, nro 15, s. 1-2, “Wiroon menijäin mekastus”

⁷³ Suomen Sosialidemokraatti, 25.02.1919, nro 46, s. 2 “Porwarilehtien kiihoituksen hedelmiä”

parempaa uutisointia vapaaehtoisista, ja lopettamaan Suomen porvaristoa kritisoivat kirjoitukset.

SS:n uutinen 10.3 otsikolla: “Johdonmukaisuutta,” kertoo puolueen tuomitsevan bolševikkien hyökkäyksen Viroon, mutta samalla myös arvostelee voimakkaasti suomalaisia vapaaehtoisia.

⁷⁴ Lehti kutsuu vapaaehtoisia “valkoisiksi terroristeiksi”, jotka ammuttavat vankejaan ja tekevät muita epäinhimillisiä tekoja. SS:n uutisointi vapaaehtoisista on siis hyvin “hyökkävää” vapaaehtoisia kohtaan ja ero US:n uutisointiin on suuri.

3.2.3. Yhteenveto *Suomen Sosialidemokraatin* ja *Uuden Suomen* uutisoinneista.

Suurin merkittävä ero *Uuden Suomen* ja *Suomen Sosialidemokraatin* lehtien välillä on se, miten he uutisoivat Suomen lähettämistä vapaaehtoisista. US uutisoi vapaaehtoisten saavutuksista suuresti ja ylistävällä tavalla, kun taas SS ei joko uutisoi ollenkaan Suomen vapaaehtoisten taisteluista, tai uutisoi pelkästään muiden Viron tapahtumien yhteydessä pienissä uutisissa. Myös Juuso Ylösen pro gradu -tutkielma,⁷⁵ pääsi samaan tulkintaan, jossa *Suomen Sosialidemokraatin* asenne vapaaehtoisia kohtaan oli ilmeisen välinpitämätön, mikä näkyi juuri siinä, ettei lehti uutisoinut vapaaehtoisten taisteluista Virossa.

Uusi Suomi uutisoi hyvin laajasti suomalaisista vapaaehtoisista ja pyrki kuvaamaan heidät pelastajina ja veljeskansan vapauttajina. Uutisointi vapaaehtoisista on hyvin myönteistä, eikä tapahtuneesta kurittomuudesta, tai ryöstelyistä mainittu lehdessä suoraan, vaan esimerkiksi kurittomuutta saatettiin kuvata vain sotilaiden “tyytymättömyytenä” tai “koti-ikävanä”.⁷⁶ Näitä vapaaehtoisten kurittomuuksia voitiin lehden mukaan ymmärtää myös siksi, että heidän palkanmaksunsa⁷⁷ oli monesti myöhässä tai jäljessä, johtuen Viron taloudellisista ongelmista.

Suomen Sosialidemokraatin kriittinen uutisointi vapaaehtoisista, saattaa liittyä sisällissodan muistoihin, sillä samaisia toimijoita, joita oli Virossa vapaaehtoisina, oli myös mukana

---

⁷⁴ Suomen Sosialidemokraatti, 10.03.1919, nro 57, s. 1 “Johdonmukaisuutta”

⁷⁵ Ylönen, 2009, s.33

⁷⁶ Uusi Suomi, 16.03.1919, nro 63, s. 11, “Suomalaiset joukot Virossa, muutamia huomioita Virossa”

⁷⁷ Suomalaiset vapaaehtoiset saivat Viron vapaussodassa palkkaa Viron hallitukselta, joka oli saanut Suomesta 21,5 miljoonaa markkaa lainaa. Näistä rahoista noin 16,5 miljoonaa markkaa meni vapaaehtoisten palkkoihin, matkakuluihin ja varustamiseen. Harjula, 2009, s. 176

sisällissodassa valkoisten puolella. SS saattoi nähdä “Pohjan Pojat” valkoisen Suomen armeijana, jolloin mahdollisista vapaaehtoisten väärinkäytöksistä oli helpompi kritisoida. Myös vapaaehtoisten suorittamat ryöstöt, teloitukset ja muut väärinkäytökset vaikuttivat negatiiviseen uutisointiin vapaaehtoisista *Sosialidemokraatti lehdessä*. Lehti myös syyllisti välillä Suomen porvarillista lehdistöä siitä, että nämä eivät uutisoineet näistä tapahtuneista tai “valkoisesta terrorista,” mutta uutisoivat kuitenkin Neuvosto-Venäjän “punaisesta terrorista”.

78

3.3. Uutisointia Viron vapaussodan loppupuolelta ja Tarton rauhasta

3.3.1. *Uusi Suomi*

Kun suomalaiset vapaaehtoiset poistuivat Viirosta keväällä ja kesällä 1919, *Uuden Suomen* uutisointi Viirosta ei ollut enää yhtä runsasta, mitä aiemmin vapaaehtoisten aikana, mutta Viirosta kirjoiteltiin vieläkin merkittävässä määrin. Kun taistelut alkoivat siirtymään Viron rajojen ulkopuolelle, uutisointi siirtyi seuraamaan Viron ja valkoisten venäläisten taisteluja Inkerissä Neuvosto-Venäjää vastaan. Loppuvuodesta uutisointi siirtyi mahdolliseen rauhaan Viron ja Neuvosto-Venäjän välillä. Esimerkiksi US:n kirjoitus: “Kirje Tallinnasta,”⁷⁹ kysyy että onko rauha Neuvosto-Venäjän kanssa mahdollinen? Samalla teksti toteaa, että ymmärtävämpi osa virolaisista on sillä kannalla, että rauha Neuvosto-Venäjän kanssa merkitsisi ainoastaan aselepoa.

Kun rauhanneuvottelut alkoivat Tartossa loppuvuodesta 1919, oli Viron sotilaallinen tilanne muuttunut, kun Neuvosto- Venäjä oli onnistunut työntämään virolais- venäläisenjoukon takaisin Viron puolelle rajaa Narvaan, jonne Neuvosto-Venäjän joukot hyökkäilivät ankarasti. US:n kirjoituksessa 18.12, kirjoittaja epäilee Neuvosto-Venäjän viivyttävän rauhanneuvotteluita, saadakseen paremman aseman neuvotteluissa lyömällä Viron armeijan, jolloin Neuvosto-Venäjä voisi sanella rauhanehdot.⁸⁰

---

⁷⁸ Suomen Sosialidemokraatti, 11.02.1919, nro 34, s. 6, “Terrori Wirossa”

⁷⁹ Uusi Suomi, 21.10.1919, nro 242, s. 2, “Kirje Tallinnasta”

⁸⁰ Uusi Suomi, 18.12.1919, nro 292, s. 10 “Tarton neuvottelut. Arveluttava käänne uhkaamassa”

Kun Tarton rauha lopulta julkaistiin 3.2.1919 US piti rauhansopimusta Virolle “yllättävän edullisena.”⁸¹ Lehden mukaan sopimus merkitsee Virolle “loistavaa saavutusta sen sankarillisen kamppailun tulokseksi”.⁸² Samalla tekstin mukaan rauha on Neuvosto-Venäjälle diplomaattinen ja poliittinen voitto, sillä nyt Neuvosto-Venäjä voi olla pienten kansojen itsenäisyyden tuki, sillä Neuvosto-Venäjä on tunnustanut Viron itsenäisyyden rauhansopimuksen yhteydessä, mitä esimerkiksi liittolaisvallat eivät olleet vielä tehneet.

3.3.2. Suomen Sosialidemokraatti

Suomen Sosialidemokraatin uutisointi Virosta jatkui samalla tavalla, vaikka suomalaiset vapaaehtoiset lähtivätkin Virosta. SS keskittyi paljon uutisoinnissaan syksyllä ja loppuvuodesta, Viron ja Neuvosto-Venäjän mahdolliseen rauhaan ja siihen liittyvään uutisointiin. 18.9 kirjoituksessa SS piti hyvänä Neuvosto-Venäjän rauhantarjousta Virolle, mutta vaati samalla, että Suomenkin hallitus tekisi aloitteen rauhanneuvotteluiden aloittamiseksi, eikä päinvastoin yrittäisi saada Viroa luopumaan niistä.⁸³

Suomen Sosialidemokraatti 3.2 julkaistussa tekstissä piti Viron ja Neuvosto-Venäjän rauhansopimusta Tartossa Virolle “tavattoman edullisina”.⁸⁴ Teksti rauhansopimuksesta oli lainattu *Helsingin Sanomilta*, joten omaa tarkempaa analyysia rauhasta SS ei tässä lehdessä julkaissut.

3.3.3. Yhteenveto Suomen Sosialidemokraatin ja Uuden Suomettaren/ Uuden Suomen uutisoinneista.

Uuden Suomen ja *Suomen Sosialidemokraatin* uutisoinnit Viron vapaussodan lopun tapahtumista ja Tarton rauhanneuvotteluista olivat samankaltaisia, eikä merkittäviä eroja uutisoinneissa ollut. Molemmat lehdet pitivät Viron saamaa rauhansopimusta edullisena ja hyvänä sopimuksena. Kumpikin lehti piti Viron rauhaa ansaittuna ja hyvänä Viron sodasta vuosia kärsineelle kansalle. US kuitenkin epäili rauhan pysyvyyttä Neuvosto-Venäjän sotaisten toimien takia. Molemmat lehdet rinnastivat Neuvosto-Venäjän ja Viron välisen rauhan myös Suomen ja Neuvosto- Venäjän mahdollisiin rauhanneuvotteluihin. Etenkin

⁸¹ Uusi Suomi, 03.02.1920, nro 27, s. 1, “Viron ja Neuvosto-Venäjän rauha”

⁸² Uusi Suomi, 03.02.1920, nro 27, s. 6, “Neuvosto-Venäjä, Viro ja muut”

⁸³ Suomen Sosialidemokraatti, 18.09.1919, nro 213, s. 1 “Neuvosto-Venäjän rauhantarjous”

⁸⁴ Suomen Sosialidemokraatti, 03.02.1920, nro 27, s. 5 “Viron ja Venäjän välinen rauhansopimus”

Suomen Sosialidemokraatti vaati Suomen hallitusta aloittamaan rauhanneuvottelut Neuvosto-Venäjän kanssa, lopettaakseen avoimen sodan vaaran maiden välillä.

4. Päätäntö

Uusi Suomi ja *Suomen Sosialidemokraatti* uutisoivat Viron vapaussodasta hyvin erilaisilla mielipiteillä ja näkökannoilla. Itse konfliktin luonne on kummankin lehden mielestä erilainen, sillä US pitää konfliktia jatkona Suomen sisällissodan aikaiselle taistelulle bolševismia ja punaisia vastaan. *Suomen Sosialidemokraatti* pitää sodan luonnetta päinvastaisesti erilaisena, mitä esimerkiksi Suomen sisällissota oli. SS:n mukaan tämä sota on demokraattisen ja kansanvaltaisen Viron käymä taistelu kommunistista järjestelmää vastaan, jossa Viro mahdollisesti menettäisi vapauden ja itsenäisyyden Neuvosto-Venäjälle.

Kumpikin lehti kannatti vapaaehtoisjoukon lähettämistä Viroon, vaikkakin SS kritisoikin myöhemmin joitakin vapaaehtoisten tekemiä kurittomuuksia, ryöstelyitä ja väkivaltaa. Lehtien väliset erot liittyen suhtautumiseen Suomen Viroon lähettämään vapaaehtoisjoukkoon olivat merkittäviä. *Uusi Suomi* kirjoitti hyvin runsaasti vapaaehtoisten toiminnasta, ja usein nämä kirjoitukset ylistivät vapaaehtoisten toimia, ja pitivät heitä Viron vapauttajina. *Suomen Sosialidemokraatti* ei uutisoinut vapaaehtoisista ja heidän taisteluistaan Virossa kovinkaan paljoa, mutta uutisoi kuitenkin vapaaehtoisten tekemistä ryöstöistä, väkivallasta ja muista kurittomuuksista. Lehti kuvasi vapaaehtoisia muutamissa kirjoituksissaan “valkoisiksi terroristeiksi” ja piti osaa vapaaehtoisista “mätänä aineksena”. US taas ei uutisoinut merkittävästi vapaaehtoisien kurittomuuksista, mutta pyrki selittämään sitä vapaaehtoisten “tyytymättömyytenä” tai “koti-ikäväenä.”

Lehtien kirjoittelussa ja mielipiteissä on siis välillä suuriakin eroja, mikä on tyypillistä tuolle ajalle, sillä Suomi oli sisällissodan jälkeen hyvin jakautunut sodan voittaneeseen valkoiseen, ja hävinneeseen punaiseen puoleen. Aatteellisesti erilaiset lehdet, oikeistolainen *Uusi Suomi* ja vasemmistolainen *Suomen Sosialidemokraatti* näkivät siis Viron ja Neuvosto-Venäjän konfliktin erilaisista näkökulmista ja siten uutisointiin heijastui näiden kahden ryhmittymän yhteinen vaikea lähihistoria.

5. Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet: Lehdistö

Suomen Sosialidemokraatti (SS) 1918 - 1920

Uusi Suometar/ Uusi Suomi (US) 1918 - 1920

Tutkimuskirjallisuus:

Hakala, M. (1999). Bolševistinen Viro uhkana Suomelle, kansanvallalle ja heimoveljille : pää-äänenkannattajien suhtautuminen suomalaisiin vapaaehtoiisiin ja heidän Viroon lähettämiseensä 1918-1919. (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto).

Harjula, M. (2009). *Viro 1914-1922 : maailmansota, vallankumoukset, itsenäistyminen ja vapaussota*. Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hentilä, S., Jussila, O. & Nevakivi, J. (2000). *Suomen poliittinen historia 1809-1999*. Helsinki: WSOY

Kasekamp, A. (2010). *A History of the Baltic States*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Salokangas, R. & Tommila, P. (1998). *Sanomia kaikille : Suomen lehdistön historia*. Helsinki: Edita.

Taunila, L. (1996). Kun weli on wainon alla, on waara myös omamme" : idealistisen ja realistisen linjan heijastuminen kokoomuslehtien Viron-poliittiseen kirjoitteluun 1918-1922. (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto).

Ylönen, J. (2009). ”Wiron wapauden puolesta bolshevistien hirmuwaltaa vastaan” Suomen lehdistön suhtautuminen suomalaisvapaaehtoisten toimintaan Viron vapaussodassa 1918 – 1919. (Pro gradu- tutkielma, Joensuun yliopisto).

Zetterberg, S. (2018). *Viro ja Suomi : 1917-1920*. Jyväskylä: Docendo.